תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · חידושי אנשי שם

חידושי אנשי שם על בבא מציעא

רבי נתן נטע שפירא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי אנשי שם על בבא מציעא

רבי נתן נטע שפירא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-אנשי-שם-על-בבא-מציעא/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ג. 5
דף ד. 5
דף ו: 6
דף יא. 6
דף יג. 6
דף יג: 7
דף טו. 7
דף טו: 7
דף טז: 8
דף יז: 8
דף יח: 9
דף יט. 11
דף יט: 11
דף כ. 12
דף כ: 12
דף כא: 12
דף כב. 13
דף כב: 13
דף כג. 14
דף כד. 14
דף כד: 14
דף כה: 14
דף כז: 15
דף כח: 15
דף ל: 15
דף לא. 16
דף לב. 16
דף לג: 17
דף לד: 17
דף לה. 17
דף לה: 18
דף לו. 18
דף לו: 18
דף לז. 19
דף לז: 19
דף לח. 20
דף לח: 20
דף לט. 21
דף לט: 21
דף מ. 21
דף מא. 22
דף מב. 22
דף מג. 22
דף מג: 23
דף מד: 23
דף מו: 24
דף מז. 25
דף מז: 25
דף מח. 26
דף מט: 26
דף נ. 26
דף נ: 27
דף נא. 27
דף נא: 27
דף נב. 28
דף נד: 28
דף נו: 28
דף נז. 28
דף נז: 29
דף סא. 29
דף סב. 29

דף סג: 30
דף סד. 30
דף סד: 30
דף סה. 31
דף סה: 31
דף סו: 31
דף סז. 31
דף סז: 32
דף ע: 32
דף עא. 33
דף עב: 33

דף ב.

מהר"ם

ברייתא היא המקדש במלוה אינה מקודשת וי"א מקודשת ושוים במכר שזה קנה פי' המלוה קנה המקח במעות הלואה [מה שיש לו] על הלוה ופריך בגמ' שם ואי מלוה להוצאה נתנה במה קנה שמעת מיניה דבמכר לא קנה וה"נ במשכון לא קנה וא"ת אע"פ שבמכר לא קנה במשכון קנה במשיכה ליתא מההיא דפ"ק דקדושין דאמר מנה אין כאן משכון אין כאן ובפ' שבועת הדיינין הוא כפול:

דף ג.

ד"ת

זהו מלשון המחבר נמוקי יוסף ז"ל והרשב"א והר"ן ז"ל בחידושיהם קא מסיימי והלכך ה"ל קולא לתובע וחומרא לנתבע והכי הוא פירוש דבריהם ז"ל והלכך הוה ליה קולא לתובע כו' אם באת לומר דליהני האי מגו ולהימניה להאי דאמר אגרתיה ניהליה א"כ הוה ליה קולא לתובע וכו' דמדאמר אגרתיה ניהליה שאין הטלית בידו הוא ניהו התובע והאי [דטעין] אודויי אודי ליה והוא הוא הנתבע ואם אתה מאמין למאן דאמר אגרתיה וכו' במגו הוה ליה קולא לתובע וכו' ואילו התם בפ"ק דכתובות מגו במקום חזקה בעיא ולא איפשיטא ואית לן למימר חומרא לתובע כו' והיינו לא מהימן כנ"ל פי' דברי הרבנים ז"ל והמחבר הזה לא הבין דבריהם וחשב דהכין קאמריעגלים וה"ל קולא לתובע כו' פי' השתא דאמרינן דלא מהני ה"ל קולא לתובע וקשיא ליה דבעלמא אמרינן חומרא לתובע וקולא לנתבע והוצרך להפך ולקרות למי שהטלי עכשיו בידו תובע ומאן דטעין אגרתיה ניהלית נתבע ולא נהירא כלל ודבריו צריכין עיון:

מהר"ם

דהוי כנותן לו ע"מ שיהא שלו לאלתר דהכי פירשו תוס' בפרק האומנין גבי אם נתן לא יטול ובפרק יש בכור גבי מת ביום ל' והאשר"י שלהי פ"ק דבכורות גבי איבעיא דפודין בנדמה עיין שם:

דף ד.

ד"ת

זה לשון גמ' על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע אמר רב הונא דאמר שבועה

שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה ונימא שבועה שכולה שלי מי יהבינן ליה כול' כו' ע"ש:

דף ו:

מהר"ם

מכאן דקדק הרא"ש ז"ל דהא דמשני כי קאמר אביי היכא דמטא שטריה לידיה היינו דוקא שרוצה לזכות בשטר זה בדבר שאין בידו כגון שטר הלואה שזוכה המלוה בשיעבוד נכסי הלוה על ידי השטר אבל כשזוכה בו בדבר שהוא כבר תחת ידו זכה משעת חתימה ואע"ג דלא מטא שטריה לידיה ומדקאמר דהויא לה כמחילה דקדק דכי אמרינן לאביי עדים בחתומיו זכין לו ואי מסר וזבין לאחר בין חתימה למסירה דאין במכירה כלום היינו דוקא לענין שעבוד דלא ליהוי שטר מוקדם אבל בשטר מכר או מתנה אם מכר ונתן את הקרקעות לאחר בין חתימת השטר למסירתו לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו ולכך הוצרך לטעמא דמחילה ורש"י לא פירש כן וז"ל דאי נמי הכי הוה כי מטי שובר בידיה בתשרי זוכה בו למפרע מזמן חתימתו ואין מכירה שבינתיים כלום:

דף יא.

מהר"ם

היינו שינויא דר' אבא בר ממל ודלא כאביי דלאביי כיון שהוא רוצה אמאי לא יחזיר לקמא הא אמרי' עדיו בחתומיו זכין לו תוספות ורי"ף ז"ל לטעמיה דפסק לעיל דלא כאביי ומיהו לפי מה שדקדק הרא"ש ז"ל מדברי רי"ף ז"ל לעיל דלא אמרינן לאביי עדיו בחתומיו זכין לו אלא בשטר שעבוד אבל בשטר מתנה או מכר אם מכר ונתן לאחר בינתיים לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו אתיא אפילו כאביי כן נל"ק:
כן פירש ר"ת משום דקושיא דרש"י דלא תרמי מתנות כו' כדאיתא בתוס' ותימה א"כ למה הביא בסמוך סוגיית רש"י:

דף יג.

מהר"ם

והלכה כר"ש בן אלעזר וקל"ק הא דפי' תוס' שדימו הא דרבה בר בר חנה דפ' קמא דאירכס ליה גיטא בי מדרשא והדרי' ליה בטביעת עין וגט לא שבעתו העין דלא משהה איניש גיטא בידו והיינו כרבנן:

מהר"ם

ובטור חו"מ סימן רנט כתב וז"ל ומותר בשתיה למוצאו אם היא רשומה דליכא למיחש למגע כותי ונראה דהיא היא:

דף יג:

מהר"ם

ומכאן פסק הראב"ד ז"ל דהלכתא כרשב"א אפילו ברוב ישראל ודלא כרב אלפס ז"ל ובמרדכי וכן בטור חו"מ תופס כרב אלפס ז"ל:

וקל"ק שמא משום שחיטת כותי נבילה אוקמא ברוב ישראל ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואדרבה מגדי ופרגיות דהכא יש ראיה לדברי בעל העיטור מדלא פריך הכא מבשר שנתעלם מן העין אם לא נאמר שהמקום היה מוחזק בהיתר כמו כבדי וכולייתא דרב כהנא בגיד הנשה ורבינו אשר דקדק מגדי ופרגיות דהכא דלית הלכתא כרב בבשר שנתעלם מן העין וע"ש ולפי מה שכתבתי אינה ראיה:

דף טו.

מהר"ם

מדת ארכו ומדת רחבו ומדת גמיו ימתן למדת ארכו ורחבו [וכ"כ הב"ח]:

ודלא כפיר הרא"ש שכתב וז"ל יראה שצריך אותו שכנגד העד לישבע ולא גרע ממה שאם היה בידו וחבירו אומר שלי הוא ויהיה העד מסייעו וטם ישבע יניח ואם לא ישבע יתננו לבעל העד ע"כ:

דף טו:

מהר"ם

לשון רבינו אשר רב אלפס ז"ל גריס בעגלים וסייחים ואווזים ותרנגולין מוכרן בב"ד ולא ידענא טעמא מאי. ונל"ק דמלתא אגב אורחי' קמ"ל דהיינו שם דמיהן ומניחן היינו מוכרן בב"ד ופירוש שישומם בבית דין ויניחן לעצמו כדעת הרמ"ה ומביאו בחו"מ סי' רס"ז ודלא כפי' רש"י שרוצה לפרש שמם בב"ד ומוכרן לאחרים ודלא כאשר"י בשם התוס' שכתב שמם בינו לבין עצמו ומניחן לעצמו:

כל זה פי' לסוגיית רי"ף ז"ל שפוסק כרב יוסף בפרק הכונס ופוסק כרב נחמן נאנסו לא בפרק המפקיד אבל התוס' פירשו דרב נחמן כרבה ס"ל והלכתא כרבה:

ורבינו אשר ז"ל פי' דס"ד לדמותו לדמי אבידה בשביל שהיה עושה טובה עם היתומים שהיו סמוכין אצלו וגם שלא יהיו אחריות המעות על היתומים: ד"ת כתב כמבואר במהר"ם בסמוך וסיים תימה דהני כמעות אבידה דמו קאמר וצ"ע:

דף טז:

מהר"ם

לא גרסינן בטל במתני' ברב אלפס אלא ברייתא מפרש הכי וכן הוא באשר"י וכן פי' רש"י בס"פ איזהו נשך [וכ"כ הב"ח]:

ורבינו אשר כתב נראה לי כיון שפטרה תורה את הזקן שאין לו לזלזל בכבודו איסור הוא לגביה והחכם שבא לעשות לפנים משורת הדין יוותר מממונו כמו שעשה ר' ישמעאל בר' יוסי ודעת רב אלפס נ"ל שלא היה כתוב בספרו וכיון דאיחייב איחייב ולא איבעיא להו אלא בשדה אם חייב לטפל בה עד העיר ופסק לחומרא דבשדה מיחייב שאינו מזלזל שם בכבודו ולא דמי להכישה נתחייב בה דלא אנקטה נגרי ברייתא שהוליכה למקום המשתמר יותר מבשדה:

וכ"כ אשר"י יש שם ב"ד או בעלים אבל במרדכי מחלק דוקא הכא בעינן תנאי בפני ב"ד דמן התורה חייב להשיב חנם ע"ש:

דף יז:

מהר"ם

ק"ק דא"כ לוכח רבא מהכא דצער ב"ח דאורייתא דבשבילה ניתוסף כחו יותר מבאבדה ועוד היאך נאמר דבצד זה ניתוסף כחו ולעיל עביד צריכותא ואי אשמועינן אבדה משום דליתא למרה בהדה אבל הני תרתי דאיתא למרה בהדה אימא לא ולעולם שקולים ועוד הכי הוה ליה למיעבד צריכותא ואי אשמעינן אבדה משום דלא בעי אפסודי בהשבתה דשלו קודם ואתי שפיר לר"ש דע"כ לרבנן לא בעי למיעבד צריכותא מאבדה דבעי למיכתבינהו לפריקה וטעינה לאגמורי דפריקה בחנם וטעינה בשכר וגם בתוס' כתב דכולהו סוגיא מוכחת דאי צער ב"ח לאו דאורייתא אינו חייב לסייעו אפילו בשכר וכי איכא צער ב"ח תייב לסייעו בשכר אפי' אזלא לה מצות פריקה כגון הלך וישב לו דמוקי לה רבה פטור בחנם וחייב בשכר וכגון הא דהוה עליו יותר ממשאו דכ"ע אית להו משאו שיכול שיעמוד בו וטעמא דרבנן דאמרו זקוק לו משום צער בע"ח דאורייתא ובשכר א"נ בעובד כוכבים אי לאו משום איבה וכן כתב אשר"י בהדיא דדין פריקה כאבידה:

דף יח:

בגמרא גרס אמר רב הונא אמר רב משביעים אותו שבועה שאינה ברשותו ואמתני' קאי פי' רש"י ורב אלפס גריס אמר הריני משלם משביעים אותו כו' ופי' באשר"י לא דאתי למעוטי שלם דא"צ לישבע שאינו ברשותו דמילתא בלא טעמא היא אלא צ"ל דאדר' יוחנן קאי דאמר לא שלם ממש דהיכא דלא שלם עדיין לא סמכה דעתיה דמפקיד אע"פ שאמר נפקד הריני משלם שמא יחזור בו ולא מקני ליה כפילא עד שישבע שאינו ברשותו או שישלם:

אמר הקטן יוסף בעל המדפיס ראיתי להציג פה מה שנתחדש אצלי קדם מאז בדברי הרמב"ם השייך לענין זה והוא זה לשון הרמב"ם פ"ח מהלכות שאלה ופקדון אמר הריני משלם ואיני נשבע ונמצא הגנב משלם תשלומי כפל וכו' חזרה הבהמה עצמה חוזרת לבעלים היא וגזותיה וולדותיה וכו' עכ"ל וכתב הרב"י בכ"מ ז"ל הבהמה עצמה חזרה לבעלים וכו' כתבו תלמידי הרשב"א בפ' המפקיד שיש להביא ראיה לדין זה מדאמרינן בפרק הגוזל קמא גבי תבעוהו בעלים והודה הגנב וכו' או דלמא מצי אמרו ליה כי היכי דאת עבדת לן מלתא אנן נמי עבדינן לך טרחינן בתר גנבא ושקלינן אנן דידן ואת שקלת דידך מדקאמר שקלינן אנן דידן ש"מ דהכי דינא דכל היכא שהבהמה חוזרת הכי דינא עכ"ל. ונ"ל פשוט לשיטת הרמב"ם אלבייהו דתלמידי הרשב"א. צ"ל הא דאמר בגמ' הרי פרתי קנויה לך מעכשיו כוונתו שתהא קנויה לו מעכשיו לכפילא אבל הפרה עצמה לא כההוא דינא דהגוזל קמא ודלא כמ"ש תוס' בד"ה כגון פירות וכו' וע"ש מעתה קשיא לי טובא מאי פריך ר' זירא אי הכי אפילו גיזותיה וולדותיה נמי כי מאחר דאמרינן דלא הקנה לו גוף הפרה א"כ אין מקום לקושיית ר' זירא ודו"ק. ותו יש לי לדקדק על ההיא ראיה מהגוזל קמא וז"ל הגמ' תבעוהו בעלים לשומר ושילם והוכר הגנב תבעוהו בעלים והודה תבעו שומר וכפר והביא עדים נפטר גנב בהודאת בעלים או לא. מי אמרינן מצי אמר להו שומר לבעלים אתון כיון דשקליתו לכו דמי אסתליקתו לכו מהכא א"ד מצי אמרו ליה כי היכי דאת עבדת לן מלתא אנן נמי עבדינן לך טרחינן בתר גנבא שקלנא אנן דידן ושקלת את דידך ע"כ. ויש לדקדק אם הדין פשוט דחזרה הבהמה עצמה לבעלים מאי קאמר מצי א"ל שומר לבעלים אתון כיון דשקליתו לכו דמי אסתליקתו לכו מהכא קשה מאי סילוק יש כאן כיון דיש זכות בגוף הפרה לבעלים ומסתמא ניחא להו יותר בגוף הפרה מבדמי שויי הפרה כדאיתא לעיל דף כ"ח במשנה כל דבר שעושה ואוכל וכו' ופי' רש"י ולא ימכור אותו המוצא וכו' שכל אדם נוח לו בבהמתו שהכיר בה כבר ולמדה לרצונו ע"כ והביאו המיימוני ואינך פוסקים. א"כ לא שייך לומר איסתליקתו לכו

מהכא. ותו דהכי ה"ל לתלמודא למימר או דלמא כיון דגוף הפרה חוזרת לבעלים לא הוה סילוק. ואריכות הלשון דנקט שם ללא צורך הוא לדעת תלמידי הרשב"א. לכן נראה לעניות דעתי אחר מכ"ת ועצמותם הקדושים דלא עלה כלל על לב בעל האבעיא דההוא דינא דפרה חוזרת לבעלים ובפשיטות קא מבעי ליה הואיל דשקליתו לכו דמי איסתלקי בעלים מפרה זו ולא הוי תביעתן תביעה והודאת הגנב לא הוי הודאה. או דילמא מצי א"ל ר"ל אף גם שאנחנו מסולקים מצד עצמנו מ"מ מלתא דניחא לך עבדינא. טרחינן בתר גנבא שקלינא אנן דידן ר"ל כבר שקלינא מינך דידן לפנים משורת הדין נתת לנו כפי' רש"י ושקלת את דידך ר"ל דניחא לן דשקלת את דידך מהגנב בשיודה בפנינו דאינהו לא ידעי שיביא השומר עדים והוי תביעתן תביעה. ומקרוב עיינתי בש"ך בחו"מ סימן רצ"ה ס"ק י"א הביא להההוא דינא דרמב"ם וראיה של תלמידי הרשב"א וכ' ואין ראייתם מוכרח ודו"ק עכ"ל ואפשר שכוונתי לדעתו הרחבה. ומעתה הקושיא ראשונה נמי מתיישבת אף גם שהדין דהרמב"ם דין אמת האמנם ההוא דינא ילפינן ממסקנא דשמעתין דילן ולא מהתם. והוא נלמד מפירוקיה דר' זירא דמסיק ואמר סתמא דמלתא שבחא דאתא מעלמא עביד אינש דמקני שבחא דמגופה לא עביד אינש דמקני וכיון דאזלינן בתר אומדן דעתו של אדם מעתה ההוא דינא דרמב"ם דחזרה הבהמה לבעלים נמי ילפינן מיניה דאזלינן בהא נמי בתר אומדן דעתו של אדם שדעתו נוחה ביותר בבהמה שלו שהכירה בו כבר ולימדה לרצונו כמתני' שהבאתי לעיל מבדמי שווי הפרה. וכבר כתב הרב מ"מ שם דהרמב"ם פוסק כר"ז. וכן מוכח ריהטא דלישנא בהרמב"ם דיליף ההוא דינא מפרוקא דר' זירא וז"ל חזרה הבהמה עצמה חוזרת לבעלים היא וגזותיה וולדותיה שאין זה השומר קונה שבח הבא מגופה אלא שבח הבא מאיליו. הרי דכללם יחד. ומדכללם יחד נ"ל פשוט דיליף מר"ז וכדכתיבנא א"כ לא ידענו ולא שמענו דינא דהרמב"ם אלא כפי מסקנת ר"ז מעתה לק"מ ודו"ק והוא נכון בעיני:

מהר"ם

ורישא דשלם ולא רצה לישבע נמי פי' בתו' דנקט לרבותא לאורויי שלם אע"פ שנשבע תחלה שהכפל שלו ולא רצה לישבע היינו שלא רצה לעמוד בשבועה אבל אם אמר הריני משלם אם נשבע תחלה אין הכפל שלו:

נשבע ואינו יכול לחזור בו כו']:

דף יט.

מהר"ם

ויהיה המוציא מחבירו עליו הראיה כרבנן דסומכוס וכדפסק רב אלפס בריש שור שנגח את הפרה ובאשר"י תהי אלישנא דקי"ל משמע דאיכא פלוגתא ועוד דכפילא למה לא איתחזק דבהמה ברשות מרא קמא איתה:

איני יודע מה גמגם דהא אמר לעיל בחנווני על פינקסו מאי אית לי גבי שכיר אע"ג דקא משתבע לי לא מהימן לי בשבועה אנת הימנתיה וכי עדיף מגו משבועה וכן אמר רבא בסמוך בשומר שמסר לשומר:

נל"ק דלישנא דייק כפי' רש"י דהא הוי כיפי מעיקרא משמע שהרי בתחלת השומא היו הנזמים בידו ולעיל נמי לא ידענא היכא אנחתינהו ועוד כי אמר רבא שפיר עבד דלא אהדר לי הכא אטרחיה תיפוק ליה דשומא בטעות הוה דאפי' אבדו ממש לא קנו ליה דהני נמי שומא בטעות כשנמצאו בעין ולעיל במתניתין דמפרש אבדו משום יוקרא נקט נל"ק דלפרש"י ור"ת פי' כן דלפי' הרמב"ם והרמב"ן היכי משכחת לה אבדו דקנו ליה יוקרא הא הוי שומא. בטעות ובמרדכי ריש פירקין פסק למעשה דאי אבדה ונתרצה לשלם דקני ליה יוקרא:

דף יט:

מהר"ם

אבל התוספות פירשו דאפילו אי הוו יורשים לא מהדר כדאמר זבנה אורתה אלא משום לא מהדרינן ליה נקטיה וע"כ צריך לומר כן דהא בפרק יש נוחלין דטבא ליה עבדו ליה או יורש או לוקח בר מהיכא דאיכא פסידא לאחריני והכא איכא פסידא דלוה ולהוי יורש וליהדר ומיהו בתוס' שלהי פרק יש נוחלין מקשה ומתרץ כיון דבדין לא הדר אלא משום ועשית הישר והטוב לא חשיב כ"כ פסידא וכן פי' באשר"י דאי יורש הוה מהדר אבל קשה מ"מ ליהדרו ליה היכא דשמו מינה דהא דטבא ליה עבדו ליה ולהוי כיורש ופודה ותירץ בהגהות מרדכי דהתם מיירי שמכרה בעודה תחתיו והכא שמו מינה קודם שנשאה:

ודלא כפי' התוס' שפי' טעמא דר' יוסי משום דל אנת ודל שבועתך א"נ דל עדיך אם יש עדים שמתה כדרכה ואילו ראוה בעלים שמתה כדרכה אין השוכר מחוסר ראיה שיאמרו לו הבעלים דל מהכא ונפטר מהם לגמרי והפרה שלו:

דף כ.

מהר"ם

לשון אשר"י מתוך דברי ריי"ף ז"ל משמע דלא מסתייה אי איכא עדים שנאנסה אלא צריך גם להביא עדים דנטרה כי אורחה ולא פשע בה ולא שלח בה יד וגם דקדק בלשונו דהא ליכא שבועה כו' משמע שלא נשאר שום שבועה מכל השבועות שהיו מוטלו' על השומר הראשון ע"ש וכ"כ בחו"מ סימן רצ"א שאם נשאר עליו שום שבועה חייב ואשרי כתב עוד שם ולפי מה דאיכא דבעי למימר דעיקר שבועת שומרים לש"ח שנגנבה ולש"ש שמתה כדרכה ולשואל שמתה מחמת מלאכה בכולהו מצינן למימר אי איכא עדים שנאנסה אין כאן עוד שבועה וצ"ע בירושל' דמייתי לקמן בשמעתא דכספים אין להם שמירה ובאשר"י שם:

דף כ:

מהר"ם

הך דפקדון אפקדון מיתוקמא בגמ' ברישא והדר ההיא דגזל אגזל ורב אלפס אפיך לה נל"ק דלאשמעינן דכולה מתני' בבא לצאת ידי שמים ואפ"ה רישא דקתני נותן לזה מנה דוקא בשתי כריכות דהוה ליה למידק אבל מדינא לא מחייב בשמא ושמא אפילו לר"ע וכן פי' בתוס' בהדיא:

אבל באשר"י חשיב ליה הך סיפא כשאר ברי וברי שיודע בודאי שלא הפקידו בין כולם רק ג' מאות הלכך לא דמיא להא דר' יוחנן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב ובבא לצאת ידי שמים דהתם טוען שמא וכל זה לר' טרפון אבל לר' עקיבא אפילו הך דסיפא שנים שהפקידו כו' חייב בבא לצאת ידי שמים אי תבעי ליה:

דף כא:

מהר"ם

כתב רבינו אשר ז"ל לדברי רב אלפס ז"ל לא קיימו רבנן אפירו' והרקיבו דאוקימנא להו בכדי חסרונן אלא אהפסד קנקנים לחוד הוא דקיימו ומסתבר לי כיש אומרים דרבנן קיימי אכולהו מילתא דר"מ וחכמים דבריי' כרשב"ג דמתני' ולענין הלכה פסק כרשב"ג כר' יוחנן ושמואל דהלכתא כוותי' בדינא:

דף כב.

מהר"ם

נל"ק דעיקר ראייתו של רשב"א מהך דקמה מק"ו דאפי' היכא דכליא קרנא דאין מורידין קרוב מוקמינן אפוטרופוס בקרקעי דלא כליא קרנא דאפילו בקרוב מורידין כ"ש אפוטרופוס ואף כי משני לדיקנני לא מוקמינן לא קאמר אלא משום דלא שכיח אבל ההיא דסבתא יש לדחות דרבא לא קאמר אלא ע"י מגו וכדי שימצאו במקום אחד ומיהו כתב בחו"מ בשם הרא"ש השתא מיהא לדיקנני לא מוקמינן ולא שכיח אפילו כשימצא יכול היורש למחות שלא למנותו ע"ש בסי' רפ"ה:

נל"ק דלא דמיא לשותפין כלל דבתר חלוקה מיירי הכא והקטן לא היה מוחזק מעולם בירושה זו אלא מכח מורישו וזה הראוי לירש עמו ומוחזק בו אומר לחלקי נפל אלא מטעם אחר שהקשו בתוס' דע"כ כיון דמורידין אחר לנכסיו א"כ יש לו דעת לומר הבא עדים שלקחת מאבי כמו כן יש לו דעת לומר לקרובו אייתי ראיה שזה הגיע לחלקך ותירצו גבי קרוב סבור שאמר אמת שהרי של אביהם היה השדה ולא אסיק אדעתיה למימר אייתי ראיה אבל לנכרי מסיק אדעתיה למימר אייתי עדי מכירה אבל למחות אינו יודע דרגילות הוא טפי לשכוח מחאה בסוף כל שלש:

דף כב:

מהר"ם

ומיהו רבינו אשר כתב בשם הראב"ד מדלא דקדק רב חסדא אם השביח מארי נכסים מחמת נכסים או מחמת עצמן משמע שאין חילוק והא דמפלגינן התם היינו כשבנים גדולים וקטנים מתפרנסים יחד מתפוסת הבית וברשות ירד להשביח אבל הכא שלא היה האח ניזון עמו אין לו רשות לירד ולהשביח ואפי' השביחו מחמת עצמן אינו נוטל אלא כיורד שלא ברשות:

אלא אם יחלוק כלומר אלא אם בא לחלוק שלא בפניו דצריך ב"ד כדאמר לעיל שלהי פ' אלו מציאות גבי עובדא דאיסור ורב ספרא וכהנהו תרי כותאי פ' איזהו נשך או אם יהיה השבח שלו פי' שטוען בכל השבח אף בחלקו של שני לא יטול כאריס בלבד כגון שטרח בגופו והוציא ממונו כדאמר פ' מי שמת השביחו נכסים מחמת עצמן השביחו לעצמן וצריך ראיה:

דף כג.

מהר"ם

איני יודע לפרשו דהא לר' יוחנן לכור א' מיהא יוציא קתני ונל"ק טעות סופר וכן צ"ל ור' יהודה ס"ל דיותר מכור כו' ולא פליג ר"י אלא אדר' יוחנן ורבנן לא פליגי עליה דר' יהוד' כדמפרש בסמוך אלא שיחלוקו על ר' יוחנן מטעמו ותופשי' אותו טעם דהרבה אובדות כו' והתו' הקשו אי רבנן ס"ל כר' יהודה במדה מרובה אם כן במדה מועטת נמי מתנפחין לפי חשבון החסרונו' העולה להם ותירצו דלא אמר ר' יהודה במדה מרובה שמותירו' בנפח אלא כנגד חסרון של כור א' ובשאר הט' כורין יכול לסבו' או כרבנן או כר' יוחנן בן נורי:

דף כד.

מהר"ם

דלא שלח בה יד אבל אם אין עדים לו רק שנגנבה או נאבדה וצריך לישבע שלא פשע בה אגב אותה שבועה נשבע נמי שלא שלח בה יד אשר"י:

דף כד:

מהר"ם

כתב רבינו אשר מה הוצרך להשמיענו אלא בעי למימר אחר שנשתמש בהן מחזירין למקומן דמדינא לא בעי דעת בעלים אפי' לר"ע כיון שברשות שלח בהן יד אפ"ה חייב באחריות הואיל וכבר נהנה ועוד מצפה ליהנות אם תזדמן לו סחורה:

בתוס' דחה סברא זו וכי בשביל שיוסיף פרוטה לשומר שכר על שכרו יהיה שואל בכך אלא דרב נחמן כרבה ופסקו הלכתא כרבה וכן באשר"י בפרק אלו מציאות ולעיל פרק אלו מציאות פירש בנימוקי בע"א בשם הרנב"ר ז"ל והוא מן הראב"ד ז"ל:

דף כה:

מהר"ם

והכי כתב להאי פיסקא לקמן בפרק המקבל ובפרק חזקת הבתים ע"ש ובלשון זה כתב המיי' פ"ו מהל' שאלה ומשמע דלא כמו שכתב המרדכי על שמם בפרק חזקת הבתים בשמעתין דאומן ועיין בפירוש הר"ן בפ' הכותב:

לשון מרדכי בהגהות האלפסי לטעמיה דפסק פרק הגוזל קמא דלא בעי הודאה במקצת בפקדון ור"ת חולק:
לא נמצא בפירש"י ובשום מקום דברישא כ"ע מודו דמדינא חייב לשלם אי תבעו ליה דאין ספק מוציא מידי ודאי כדכתב רב אלפס שם וכן הוכיח רבינו אשר"י וכ"ש למ"ד ברי עדיף דאיהו מוקי מתני' בדלא תבעי ליה ובבא לצאת ידי שמים אלא שבזה הכל מודים ואפילו מ"ד לאו ברי עדיף דהיכא דלא תבעי ליה באיני יודע אם החזרתיו לך חייב בבא לצאת ידי שמים כדאיתא באשר"י ס"פ הגוזל בתרא:

דף כז:

מהר"ם

שהרי בשני מקומות פירש האלפס בשמעתין דלא כפירש"י האחד אתקפתא דהניחא פי' האלפס למאי דסלקא אדעתין דוקא וגורס לפי הס"ד כל הנעשה דמים באחר כיצד החליף בשר שור או בשר חמור ובמסקנא דכל הנישום לא גרס בשר והיינו טעמא דשור ופרה חיים מיקרו כלי כמו נעל דחזי למלאכה כדפי' בתוספות בשמעתין ודייק לה הרא"ש ז"ל מדבעי למיפשט לקמן מברייתא דהיה תופס פרה ש"מ חליפין ומקפיד עליהן לא קנה ומאי קשיא דילמא פרה וחמור הוו פירי ופירי לא עבדי חליפין ורבא נמי אמאי לא משני הכי אלא ודאי פרה וחמור חייס מקרי כלי. והשני שפירש"י יש דמים שהן כחליפין כחליפין של סודר ולא רצה לפרש כמטבע שנקנה בחליפין כדפי' רב אלפס ורש"י לטעמיה דהך שינויא אליבא דמסקנא קאי דאין מטבע נעשה חליפין:

דף כח:

מהר"ם

ודברי ר"ת הם בתוס' ד"ה אא"ב מעות קונות והאשר"י כתב כדברי ר"ת והמרדכי פסק כדברי ר"ת:
המקח במעות הלואה שיש לו על הלוה משום דמלוה להוצאה ניתנה בפ' האיש מקדש ולעיל בפ"ק ופרק שבועת הדיינין מביאו הר"ן ז"ל ולעיל בסמוך גם כן:

דף ל:

פרישת החסיד מהר"ם מנחם דוד בר יצחק איש טיקטין זצ"ל. על דברי תוספות במסכת ב"מ בפרק הזהב מן תגרי לוד בדף נ בד"ה אי אמרת בשלמא כו' ועוד ראיה כו' בין בכדי שיראה כו' כדאמר לעיל. וז"ל אמר החסיד ז"ל. בתחלת הסוגיא אי אמרת בשלמא פחות

משתות לרבנן בכדי שיראה עד אלא אי אמרת פחות משתות לרבנן לאלתר הויא מחילה כו' וכדפירשו התוס' בתחלת הדבור עד והא דלאחר כל היום הוי לר"ט מחילה ולרבנן לעולם חוזר ליכא נפקותא כו' והשתא בסוף הסוגיא כי קא הדר מבעיא ליה ביטול מקח לרבנן לעולם חוזר או בכדי שיראה ורוצה לפשוט משמחו וחזרו מאי קשיא ליה השתא שמחו וחזרו מדהוה קשיא ליה בתחלה דהוה אמר ליכא נפקותא כו' השתא נמי נימא הכי אפילו אי לרבנן לעולם חוזר ליכא נפקותא כו' ומשום קושיא זו דחק לפרש בקונטרס דמעיקרא דקאמר משתות ועד שליש לר"ט כו' ושתות בכלל כשתות לרבנן דאונאה הוי הילכך בסוף הסוגיא דמיבעיא ליה אי ביטול מקח לרבנן חוזר או לא זהו לפי המסקנא דמסיק בבעיא ראשונה שמחו בשתות עצמה דלרבנן אונאה הוי ולרבי טרפון מחילה לאלתר וכדפי' רש"י ופי' התוספות לעיל לפי שיטתו דגרסינן דאיבעיא להו דקאי אמסקנא כו' ובזה חולקים התוס' על פירש"י שהם סוברין דהבעיין בבעיא שניה חוזר לראש הסברות דפחות משליש לר"ט כפחות משתות לרבנן ובכדי שיראה וגרסינן איבעיא להו דלפי זה לא פירשנו כו' ר"ל לפי שע"כ לא פירשנו שמתרץ אלא אם תמצי לומר בטול מקח בכדי שיראה כדאסיק במי סברת לעיל לא משתות ועד שליש לר"ט כשתות עצמה לרבנן ומדקדק אי הכי במאי שמחו מעיקרא תפשוט דבטול מקח לרבנן לעולם חוזר דאם תמצי לומר בכדי שיראה במאי שמחו אבל אם לעולם חוזר לפי זה לא דקדק אמאי חזרו והשתא בבעיא שניה חוזר ומדקדק עליו כמו שמפרש בתוס' והולך ולהכי פשיט שפיר אמתני' כו':

דף לא.

מהר"ם

לשון תוס' וא"ת מנ"ל דמיירי בהדיוט שמכר ביוקר ונתאנה לוקת דלמא בהדיוט שמכר בזול ונתאנה הוא דהשתא הוי דומיא דתגר וי"ל דאונאה משמע בכל ענין בין שהוא מאנה בין שהוא מתאנה ע"כ:

דף לב.

מהר"ם

בספר רבינו אשר גורס בדרב אלפס ולית הלכתא כוותיה. [וכ"ה בד"ק] ופי' הוא טעם לדבריו משום דמתני' דייקא כרב כהנא וסתרו ופסק בשם הרמ"ה דהלכתא כלוי כדאמרי' לקמן אמתניתא דמוכר שטרותיו לבשם יש לו אונאה מאי קמ"ל לאפוקי מדרב כהנא:

דף לג:

מהר"ם

לפי' רש"י גרסינן שהרי נאמר לא תשיך ואכל דבר דבתריה סמיך וכן הוא בגמרא בספרים שלנו וגי' האלפס את כספך לא תתן מקרא זה כתיב במלוה וק"ל דא"כ מאי קאמר בתר הכי מה נשך האמור בלוה לא חלקת בין בנשך בין ברבית דהא רבית בלוה לא כתיב אלא מדכתיב נשך בכסף במלוה ועוד מנ"ל דקרא דנשך כסף דכתיב בלוה אתיא לרבות כסף אימא נשך כסף כמשמעו וכספך לא תתן לו בנשך דכתיב במלוה אתי לרבות כסף:

רש"י ז"ל פי' דאיסורא לא קאי אלא איין וגריס בגמ' וכי אין לו יין מאי הוי ותוס' פירשו דאיסורא קאי גם אחטין וכדמוקי בגמ' מאי לקח לקח בהלואתו וכן נראה דעת הרי"ף שגורס בגמ' וכי אין לו מאי הוי משמע דאחטין דמתני' קאי:

דף לד:

מהר"ם

ומיהו רש"י ותוספות לא חלקו בין העמיד לו חטין ביין או שזקף עליו אח"כ דמי חטין במלוה ופסק עליה יין:

דנקיט בברייתא דרבי אושעיא כן נל"ק מיהו בתוס' בסוף פרקין גבי תן לי כזה או תן לי מעות משמע דדוקא נקיט הכי הואיל ודרך הלואה ע"ש:

דבשביל כל סאה אנו רואין סאה שלו כאילו היא נחלטה למלוה מיד ואם תתיקר ברשותו תתיקר ל' יו"ד בסי' קסג סי"ג וסאה של לוה מיהא קיימת לעולם מה שאין במעמיד מלוה על גבי פירי דע"כ נפקו הנהו פירי מרשותיה דלוקח לרשותיה דמוכר:

דף לה.

מהר"ם

כלומר בין ג' חומשיות וד' חומשיות וכן טעות של נ' בדלוג א' שהבליע עשר חומשיות בבת אחת כגון בין נ' למ' או בין מ' לל' והיינו טעה בעשיריות שאמר רש"י ר"ל עשר חומשיות ובמנין של ה' ה' מיירי או שמא רוצה בו רש"י יש דרכו למנות בשתיהן סכום גדול מונה בעשיריות והבליע חמש עשיריות בבת אחת כגון בין נ' למ"ה או בין מ"ה לל' ובחמש העודפות איכא למתלי שמנה סכום קטן בחומשיות וטעם בין ג' חומשיות לד' ועוד רבותא אחריתי פרש"י שאם עודפות ט"ו או כ"ה תלינן נמי שטעה ג' פעמים או ה'

פעמים בחשבון של חמש חמש והיינו נמי שכתוב בנימוקי יוסף ע"ש הר"מ הלוי דכל היכא דאיכא למתלי בטעות תלינן:
ומשמע רבית גמורה רבית קצוצה כן נל"ק לפרש ולהגיה לדעת הנ"י אבל באשר"י פי' בהדיא שהרמב"ן ז"ל אבק רבית חשיב ליה ואין מוציאין מלוה למלוה ולא ממלוה ללוה מדמוקי ליה אביי ברבית דרבנן דקתני במתני' בהא דר' חייא אלמא דכוותה הוה ואע"פ שנדחית אוקימתא דאביי סברתו לא נדחית:
פי' דלא ה"ל למינקט אלא האי מאן דיהיב זוזי לבי תרי תלתא צריך לאתחזויי כו' אלא לאשמועינן דביש לו איירי דוקא דטעמא הוי דאי לא אתחזי ליה ולא א"ל מצי א"ל מוכר ללוקח אמינא אשכחת פירי דשפירי מדידי:

דף לה:

מהר"ם

ורב אלפס נמי בהאי חצר דקיימא לאגרא מיירי דהוי רבית קצוצה בהלואתו ולא בחצר דלעיל מיניה דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר. אשר"י:
וכן פרש"י למ"ד הלויני ומתני' בדקצץ או בשעת מתן מעות או אח"כ:

דף לו.

מהר"ם

ובאשר"י ובמרדכי כתב רב אלפס השמיט טרשא דרב נחמן דס"ל לאו הילכתא היא וגורס בדרב פפא טרשא דידי ודאי שרי וכיון דרב פפא ליתא כ"ש דרב נחמן ליתא וכן פסק ראב"ן וכולהו רבוואתא תפשו עליהם:
ד"ת לשון טרשא מצינו לו חבר בילמדנו בסוף אם בחקותי א"ר לוי מהולתך טרשא אקיש עליה ופירש בעל הערוך הנפה נתחרשה ואין הקמח יורד אקיש עליה והוא לשון ישמעאל שקורין לחרש אטרושא וכאן נמי פירושו רבית חרש שאינו נשמע מפני שלא פסק. ע"כ לשון הרמב"ן:

דף לו:

מהר"ם

כן נ"ל להגיה ולא ס"ד למימר שהם היו לוקחין שכר בהמתנה לשער היוקר והשכר היה מונח באוצרו של רב פפא עד אותו זמן דלמה יעשה לוקח כן ועוד [פשיטא] הוא דהכי שריא כדאמרינן גבי שכירות דאינה משתלמת אלא לבסוף ואי משום דלוקח קיבל עליו

אחריות בעודו ברשות רב פפא בשכר המתנת מעותיו הא קאמר שכראי לא פסיד ועוד ע"כ אי פסיד חוזר בו לוקח ואפי' מי שפרע ליכא כדאמרי' בחמרא דבעו למינסביה דבי פרזק רופילא ודמיא ממש להא דאמר אביי לעיל שרי ליה למימר לחבריה הילך ד' זוזי דמי חביתא דחמרא אי תקפה תקפה ברשותך ואי יקרא או זילא ברשותי:

דף לז.

מהר"ם

נל"ק טעות סופר כל אלו המימרו' שלקחו מן הגמ' ונתלה בספר האלפס הך דרב הונא ור"נ והאיך דמר ינוקא. ומימרא קמיית' דרב פפא נמי תמה רבינו אשר בספרו למה השמיט רב אלפס מכלל דלא היתה כתובה בספרו [וכ"ה הב"ח וגם בד"ק ליתא]

ל' א"ז בהג"ה באשר"י והיכא שלא התנה שום תנאי פסקינן לעיל דעירבון כנגד כולו הוא קונה ובהגהות כתב הרב האי גאון לוקח מותר ומוכר אסור דא"ל קני מעכשיו רבים טעו ופירשו דהוא תנאי ואינו אלא כמו הבא מעות וטול את שלך והוא מוכר לו בסתם ונתן לו מקצת הדמים והשאר זקף עליו במלוה כדלקמן פרק האומנין ואי א"ל לכי מייתית קני קני מעכשיו והמפרש שהמכירה היתה בתנאי טועה הוא עכ"ל:

דף לז:

מהר"ם

פי' ואפי' בדמי' שעתיד למכור והתוס' פירשו כפירש"י דלא חשיב אסמכתא אלא אי גזים אע"פ שבידו א"נ שאין בידו אע"ג דלא גזים והכא חשיב כמו גזים שלא הגיע זמן מכר היין ונתנו עתה בזול:

פי' שקנה בענין זה דליכא איסורא כמו דקל שקונה על הספק והחזיק בדקל לצורך פירותיו והוא מחל לו מדעתו אלא שהמכר בטל מאיליו לאפוקי זביני דאית ביה איסורא כי הא דאמר אי הוה לי זוזי חוזרת לי דמעיקרא אוקמינהו לזוזי בהלואה גביה כשיבא לפדותה ופירי דאכל לוקח שכר מעותיו הוא והוי כמשכנתא בלא נכייתא דהוא רבית קצוצה לרב אלפס באתרא דמסלקי אפילו מחילה גמורה לא הוי מחילה כיון דאיכא איסורא וכן הורו הגאונים אלא שהוסיפו שאפי' כבר קיבלו המלוה דלא מהניא ביה מחילה באשר"י ריש פירקין ובמרדכי סוף פירקין:

דף לח.

מהר"ם

לפירש"י נקט ליה אבל לפי' נמוקי אפי' באתרא דלא מסלקי לא שרי אלא בנכייתא: זהו לשון רש"י רב אלפס מוקי לה בנכייתא בסמוך:

זהו לפירש"י ולרב אלפס נמי כיון דאיכא תרתי לטיבותא לא מסלקינן ונכייתא שרו לגמרי ואין כאן אבק רבית ואפי' בכי האי גוונא אסור לת"ח אלא במשכנתא דסורא עיין בנימוקים:

א"נ תקנו חכמים שלא תהא מחילה כדי שלא יבא לידי איסור והתם זביני וליכא שום איסור הלכך הוי מחילתו מחילה לשון מהרי"ח בהגה"ה באשר"י וכן רוצה לפרש באשר"י גופא:

וכשיטת רש"י ודומיא דשריא רחמנא בשדה אחוזה דמשמע דשרי לגמרי ואפי' איסורא דרבנן ליכא לסבריה דרבינא כדמסיק בנמוקים בסוף שמעתין אלא בצורבא מדרבנן עיין בתוס' בד"ה רבינא אכל בנכייתא:

ולעיל בריש פירקין כתב בשם הנרב"ר דמחייב להחזיר בבא לצאת י"ש ושמא יש לחלק בין אבק רבית דפוסק עד שלא יצא השער או מעמיד מלוה ע"ג פירות ואין לו פוסק כשער הגבוה באשראי או כטרשא דרב פפא כל הני מיחייב בבא לצאת י"ש אבל לאכול פירות משכנתא דלאו עלייהו פסיק אף בבא לצאת ידי שמים לא מיחייב:

ד"ת

חסר לשון וכצ"ל גרסינן בגמ' והא דאמר מר בריה דרב יוסף האי משכנתא באתרא דמסלקי לא ניכול אלא בנכייתא ואי צורבא מדרבנן הוא אפילו בנכייתא נמי לא ליכול אלא במאי ליכול במשכנתא דסורא דכתבי בה במשלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף אית דגרסי וכו' ע"ש:

דף לח:

מהר"ם

והשתא אין חילוק בין יתומים קטנים לגדולים כיון דאפי' בדאכיל שיעור זוזי לא מסלקינן ליה וליכא למימר כמאן דסלקוה ב"ד מההיא שעתא דאכיל שיעור זוזי טופייני בגזילה קאכיל ליה ולהכי השמיט רב אלפס דאמר בגמ' עבד רב אשי עובדא ביתומים קטני' כגדולים [ועי' בראש]:

דף לט.

מהר"ם

אי איניש ניחא הוא דמהימן ליה כדאמרי' לית ביה רווחא:

דף לט:

מהר"ם

דהיינו שמתבטל משלו אם יש לו ומיהו אפי' אינו מתבטל משלו שאין לו [מלאכה] צריך להעלות ולפסוק עמו בשכר עמלו כדמשמע מכל הנהו ברייתות דעיזי ותרנגולים וגללים וקצוצי דפליגי בה רב ושמואל ועובדא דר' אלעזר מהגרוניא והכי משמע דנקיט רב אלפס וה"מ בחנווני וכיוצא בו דלית ליה עיסקא אחרינא כו' ומתניתין נמי דיקא דברישא קתני אא"כ נותן לו שכרו כפועל והדר קתני אא"כ נותן לו שכר עמלו ומזונו: ופי' כפועל בטל בשעה שהוא עוסק במלאכתו בזול ומתבטל מן הריוח הנהוג להשתכר ברוב הפעמים באותה מלאכה שהוא רגיל להתעסק בה והיינו דקאמר אביי של אותה מלאכה דבטיל מינה והיינו נמי דרבי מאיר בין מרובה בין מועט ר"ל שמין כל מלאכה שרגיל בה כפי מה שהיא המלאכה לעולם כשער הזול המצוי להשתכר באותה מלאכה זהו דעת ר"ח ורב אלפס ותוספות פי' נמי דמתניתין כר"מ אלא שפירשו כאן כפועל בטל ששמין כאדם שמתבטל ויושב בטל לגמרי ממלאכה שהוא רגיל בה אי זו מלאכה שיהיה כמה רוצה ליטול ולישב בחנות אבל רש"י פירש כפועל בטל כמה שרוצה ליקח ולהתבטל מטרחו ממלאכה הכבידה ולעסוק בקלה הימנה ולהשתכר בפחות וזהו יותר ממה שנותנין לעשות כי אין אדם מניח מריוח גדול אלא מעט אע"פ שבא לו בטורח יותר ולפירושו אתיא מתני' כר"ש ולא כר"מ ורבותינו תופסין עליו:

עי' בפרק המקבל בפירוש הר"ן גבי האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון:

דף מ.

מהר"ם

נל"ק פי' בכלל שכר טורח המעות פי' שאין נותן לו שכר כתף בפני עצמו אלא מעלהו בערך בכלל שכר עמלו ופוסק מעט יותר וז"ל י"ד בסימן קע"ז וכל דבר ששמין אותו בתורת עיסקא שמין אותו כפי המנהג בענין שלא יהא בו שום הפסד למקבל שאל"כ יהא רבית כגון אם נותן לו סחורה ודרך לשכור כתף להוליכה לשוק לא יאמר לו כיון

שאני נותן לך שכר טרחך אתה תתן שכר כתף אלא שמין כמה צריך ליתן שכר כתף והוא מכלל הקרן והריוח שיהיה מותר על זה יחלוקו:

דף מא.

מהר"ם

ואע"פ שמיד משעת שכירות הוא מתחיל ליפחת ממשקלה והלואה מתחלת מיד מיהו לא קיימי ברשות מקבל אלא לפחת תקלא וגוף הכלי ברשות מרא קיימא ליוקרא חילא שאף אם יוזלו דמיו ממה שהיה בשעת שכירות גוף הכלי הדר למריה ואינו משלם אלא פחת תקלא:

זו היא שפירש למעלה והשומא אינה לפי מה ששוה עכשיו אלא כמה תיזל משום הפחת אותו מנכה לו מדמי פגרא שכבר עלה בדמי אגרא:

דף מב.

מהר"ם

וכתב הראב"ד ז"ל והוא שהתנ' עם העובד כוכבים שלא ידחנו אצל הערב מדכייל לה בתוספ' משמע דחד דינא אית להו:

ואם איפרע העובד כוכבים יפרע הערב הקרן והרבית דהשתא הוא דמוזיף לעובד כוכבים לשון תוספות:

ובדבר זה אפי' ר' יצחק מודה דליכא למימר אקנייה דהוא לא ידע שימשכננו לישראל:

פי' דעובד כוכבים מישראל לא קני משכון דלא קרינא ביה ולך תהיה צדקה וה"נ ישראל מעובד כוכבים לא קני משכון לרבנן דפליגי עליה דר"מ דאמר עובד כוכבים מישראל לא קני אבל ישראל מעובד כוכבים קני מק"ו ישראל מישראל קני משכון ישראל מעובד כוכבים לא כ"ש בפרק כל שעה:

דף מג.

מהר"ם

נל"ק דאי אפשר לגרוס מעלין ממקום היוקר למקום הזול דע"כ יצא השער ופוסק דהא חיטי בהיני וחיטי בשילי וכ"ש שיצא השער הזול בכאן אלא טעו' סופר הוא והכי איתא בגמרא מעלין במקום היוקר כבמקום הזול דהא חיטי בהיני וחיטי בשילי לא אמרי' אלא כשער שבשוק אלא שאין מצוי כאן הרבה לימכר:

דף מג:

מהר"ם

שאם יצא השער פוסק אפילו אין לו ובדין מקבל מוכר אחריות שהוא נותן לו על סמך השוק ולא דמי ליש לו חטין בפוסק על הגדיש ברייתא דרבי אושעיא שאין רגילות החטין להתקלקל ואם יתקלקל אינו אלא לאחר זמן שנסתלק יד לוקח וקם ליה ברשות מוכר אבל יין רגיל להתקלקל ושמא נתקלקל מיד לאחר שלקחו שלא נסתלקה יד לוקח כנל"ק דעת רש"י ותוס' חולק בע"א גבי חביתא דחמרא אי תקפה ברשותך:

ולא דמי לקארי דממילא קרבי מינה וכבר הם ראויים לישמט ולמכור כמות שהוא ודוקא משום דנפיש פסידייהו אצל לוקח היינו משום דאיכא פסידא לגבי מוכר עמלם ומזונם:

דף מד:

מהר"ם

משמע מלשון הנ"י שרוצה לפרש הא דכתב רב אלפס אבל אי יהיב זוזי לבעל הבית דלא זבין ומזבין אדעתא דנפשיה כו' שליח שויה ומאי דזבין זבין כו' שמדבר בשעשאו שליח לקנות מאחרים ועשה כן וקנה כשער שבשוק ולא שינה והלשון מגומגם דלמאי נקט רב אלפס דיהיב זוזי לבעה"ב ומאי קאמר שליח שויה ומאי דזבין זבין הכי הל"ל אע"ג דשליחא שויה מאי דזבין זבין דשלוחו של אדם כמותו ונ"ל קצת דרב אלפס אמתני' קאי למנקט הכי ור"ל ופוסק עמו כשער הגבוה היינו שנותן המעות לבעה"ב לפרנסו בחטין כל השנה ואינו פוסק מג' סאין בסלע או מד' וקאמר דבעי לקבולי מיניה בתרעא דזבין ליה אי לא פסק בהדיא כשער הגבוה ולא אמרינן דעתיה דאינש אתרעא זילא וטעמא משום דשליחא שוויה דהוי כאילו נתן מעות לשלית לקנות לו עכשיו מן השוק ועשה כן ודין הוא דמאיזו טעם אמרינן פוסק על שער שבשוק אע"פ שאין לזה יש לזה ויכול לקנות עכשיו בזול ומאי אהני ליה הכי נמי נימא לימא ליה מוכר אם הוזל השער ומסיק עוד והוא דלא שני בשליחותי' אבל היכא דשני בשליחותיה שעשאו שליח ממש לקנות מאחרים ושינה לקנות ביוקר ממה שהוא השער א"ל לתקוני שדרתיך ואינו נוטל אלא כשעת הזול או מחזיר הדמים ואינו מקבל מי שפרע והאי ופוסק עמו כשער הגבוה מלתא באפי נפשה היא ולא קאי אדלעיל מינה פוסקין על שער שבשוק ולא אפוסקין על הגדיש דמיירי בפוסק על חשבון הסאים והיינו דלא כרש"י שפירש דפוסק על השער הגבוה אכולה מתני' קאי. וז"ל סמ"ג אהא דקתני יצא השער פוסקין ואע"פ שאין לו ויצטרך זה להעלות בדמיהן לאחר זמן בד"א בפוסק על חשבון הסאים כאשר בארנו אבל

בפוסק על חשבון המעות שא"ל הא לך בחמש סלעים ותפרנסני מדי חדש בחדשו כל השנה צריך לפסוק עמו כשער הגבוה שאם יוזלו יותר משער של עכשיו שיתן לו כשער הזול של אמצע השנה או סופה אבל אם לא פסק עמו כשער הגבוה והוזלו נותן לו כשער שהיו שוין כשנתן לו המעות ומי שיחזור בו מקבל מי שפרע ורש"י פירש דפוסק על שער הגבוה אכולה מתני' קאי בד"א בפוסק על דעת עצמו אבל היה שליח לאחרים בין המוכר ובין הלוקח אינו נוטל אלא כשער הזול או מחזיר הדמים ואינו מקבל מי שפרע שהרי המשלח אומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ואשר"י פירש לשיטת רש"י וכתב וז"ל ורב אלפס פי' ע"ד אחרת ואינו מחוור ואפשר משום דלפי' רב אלפס לא אתי שפיר דקאמר דיהיב זוזי לנדוניא דבי חמוה דמשמע דבי חמוה עשאו שליח דאי בפוסק עם בעה"ב לא ה"ל למימר אלא דיהב זוזי לנדוניא ותו לא ועוד דאי לא פסק על חשבון הסאים ה"ל כפועלין שנשכרין סתם אצל בעה"ב דאע"ג דאיכא דמיתגר בג' ואיכא דמיתגר בד' לא שקלי אלא ג' אע"ג דאמר להו שליח בד' דדעתיה דאינש אתרעא זילא כדמשמע בריש פרק האומנין וכדכתב רב אלפס ואע"ג דהכא בעל הפירות מוחזק והתם בעה"ב מוחזק מה בכך יחזור בו ויקבל מי שפרע דמעות אינן קונות ויצטרך זה להחזיר מעותיו ולא שייך הכא מוחזק דאי שייך מוחזק א"כ בע"כ יקבל וזה אינו דמעות אינן קונית שאין הלכה כר"ש דאמר כל שהכסף בידו ידו על העליונה ולא אמרינן דהוי כמאן דזבניה מההיא שעתא מטעמא דא"ל לוקח מאי אהנית לי דלהכי ארווח ליה זימנא שלא נתן מעות ע"מ לקבל עכשיו אלא לאחר זמן דסתם דעתיה דאיניש אתרעא זילא כדאמרינן לרבי יהודה נמי השתא דהא חזינן בגמ' דסברא נכונה היא אפילו לדברי חכמים דפריך מיניה לרב פפא ומנא ליה למקשה דפריך בפשיטות תיפוק ליה דשליח שוייה:

דף מו:

מהר"ם

נראה דרש"י ז"ל אתרי טעמי נקטיה דבכל ענין שדינן ליה בתר לתא דפועלים היכא דתרוייהו הוו להו למידע אמרי' אינהו הוא דהוי להו לאתנויי דאיהו תפיס והמע"ה וכדאמרי' בפסק נהרא אי בני מתא פסידא דפועלים א"נ היכא דתרוייהו לא הוי להו למידע דאניסו אמר להו מזלייהו גרם כדאמרי' לדוולא ופסיק נהרא אי לא עביד דפסיק א"נ לדוולא ואתא מטרא פסידא דפועלים וכן פירש"י לריפקא אי סיירו לארעא ואתי מיטרא פסידא דפועלים דא"ל מזלייהו גרם שע"מ שדה זו נשתכרו לו ונסתחפה להן הוי כלא יכולין לא סיירוה פסידא דבעה"ב דאמרי ליה מי יימר דאדעתיה דהאי ארעא

אגרתן לריפקא סתם אגרתן ריפקא הב לן ונעביד ועליו היה לתת לב לדבר לאסוקי אדעתא להתנות עמהם ולהודיעם כששכר אותם אם תמצאו שדה לחה לא אתן לכם כלום ולדוולא אפי' לא סיירוהו פסידא דפועלים דלא יכלי למימר לדוולא אגרתן דוולא הב לן שרוב השדות מתמלאות ע"י המטר ומתרוין הן כדפי' בתוס' והוי כלא יכולין וה"נ בריפקא אי סיירו לארעא לבתר דאתי מיטרא הרי פושעים הם ראוה ולא הבינו שהיא לחה ואי לא סיירו אינהו לא פשעי איהו פשע שהיה לו להבין ולהודיעם שהיא לחה ולא משכחת דשדו בתר דידיה אלא דאינהו לא פשעי ולא הוה להו למידע ואיהו הוא דפשע כמו לריפקא ואתי מיטרא ולא סיירו או לדוולא ואתי נהרא אע"ג דסיירוה כדפי' בתוס' ואע"ג דפועלים בני מתא א"נ פסיק נהרא אי עביד דפסיק ופועלים לאו בני מתא וכדפירש"י בתוס' וכל המפרשים שוין בו:

דף מז.

מהר"ם

ולא משום דניחא לי' דליקו בהימנותי' אמדינן דעתיה דהא חזינן דלא ניחא ליה וכדאמרינן לעיל בפרק הנשך השתא אברוחי מיניה קא בעי ליה שטרא מקיים ליה אלא שהוא קצת הרעת כח והואיל ופייסו סתם שדינן ליה בתר קציצה ראשונה

דף מז:

מהר"ם

פי' דדייק מדיהיב להו ו' דינרין במה שעשו דהיינו שקל יותר כשיעור שמפסיד להשתכר בזול אף אם ימצא להשתכר ולא מזלזלינן ביה כפועל בטל אצלו דבעלים קמאי לאו מידי מתהנו במלאכת אחרים ונתיב ליה שקל בציר פורתא במה שמפסיד בזול בציר פורתא שרוצה לישב בטל מלעשות מלאכה אלא משום דמיירי דומיא דאוכלסי דמחוזא דהא ליכא למימר דשקל יותר דיהיב להו היינו אפילו דלאו אוכלסי דמחוזא אפילו בשאין מוצאין להשתכר והך דיהיב להו הוא שיעור כפועל בטל ליתא דהא בכל פעם נוטל ומעכב לעצמו מה שצריך להוציא בהשלמת המלאכה ופעמים שצריך להוציא בהשלמתו כמה שפסק עם אלו או פחות מעט בקירוב נמצא שלא יגיעו לאלו כפועל בטל ומסיק תו דאין זה דחוק לאוקמי מתני' דידו על התחתונה דמיתניא סתמא באוכלסי דמחוזא דפשטא דמתני' מיירי בכל פועלים אלא משום מימרא דרבא הוצרך להעמידה באוכלסי דמחוזא:

פי' ולא אמרינן כיון שחוזר בו זה בכל הקנין והפרעון חזר ונתבטל המקח:

דף מח.

ד"ה

לשון הרשב"א ז"ל תדע דכד לא עייל ונפיק אזוזי מיירי מדקאמרי' אבל לא נתן דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו אלמא חדושו הוא כשלא קנה כולן אע"פ שהם שדות מחולקות ואילו כדעייל ונפיק מאי שנא י' שדות בי' מדינות אפי' באחת נמי וכו' וכן דעת הראב"ד ז"ל עכ"ל ז"ל:

דף מט:

מהר"ם

היו בה כל המומין הללו מאי אף על גב דבמום זה ומום אחר פשיטא ליה דאין זה מקח טעות ומשמע מלשון הרי"ף שר"ל בהיו בה דשאני סנפו עם מום אחד לסנפו עם הרבה מומין דהוי מקח טעות דאמר לוקח מסתמא גזים ליה וכל הני דקאמר ליתנהו ומדהא ליתא הא נמי ליתא ולהשביח דעתו הוא אומר ובכה"ג מחלק בתוספות בשם התוספתא דכתובות בלא היו בה כל אילו בין סנפו עם מום אחד להרבה מומין ופשיט ליה הכא משמיה דרבא דבהיו בה לא שאני בין סנפו עם מום אחד להרבה מומין ובתרוייהו אמרי' אין זה מקח טעות:

דף נ.

מהר"ם

והלכתא כוותיה לשון רבינו אשר לאפוקי מדרבא דלא בעי למיתב ליה אגרא יתירא וכ"ש דאין הלכה כאביי ע"כ פי' אין צריך להוסיף על שכרו משום תוספת הקב אם לא הוזק אבל אם הוזק ישלם נזק וז"ל חו"מ מל' הרמ"ה וליתא לדרבא דאוקמא אגרא יתירא ומסתברא דלא יהיב ליה אלא נזק בלבד אבל ד' דברי' לא מחייב אלא היכא דאזקיה בידים ע"כ ואין הלכה נמי כאביי דאמר בשחבסו לאלתר אלא אפי' לא חבסו לאלתר מיחייב בהזיקו שמחמת שנתייגע נכנס בו חולשא והוזק לאחר שעה ואפי' בזמן מופלג אם רואין שמתנונה והולך ועיין בחו"מ סימן שט:

ועיין בחו"מ סימן שט מביא תשובת הרא"ש שפסק לחייב בכל שינוי מפני שזה בקי בטיב בהמתו ויודע מה היא ראוי לילך ובאיזה מקום ושיעור המשאוי שהיא ראוי לשאת

ומפני כן התנה וחייב השוכר אם לא ששינה להקל אי נמי בשוה שלא יהא משוי זה כבד יותר כבסימן שח:

דף נ:

מהר"ם

אתי שפיר לפי' ר"ת שפי' במלוה צריך למשכון שאינו רוצה להלוות לו בלי משכון אבל בספרים שלנו גרסי' ומר סבר כיון דלהנאתו מתכוין לאו מצוה קעביד וזהו כפירש"י מלוה צריך למשכון להשתמש בו:

דף נא.

מהר"ם

מתני' המעביר חבית ממקום למקום ושברה בין ש"ח ובין ש"ש ישבע ר' אליעזר אומר שזה וזה ישבע ותמה אני אם יכולין זה וזה לישבע. גמ' [וכ"ה בד"ק ומחלוקת רבי מאיר ור"י ליתא כלל]:

כיון דאלים גובייא כולי האי לתפוס בכוליה חוב להפסיד השאר דהא עדיף ליה משטר שיש בו אחריות דאינו משמט למ"ד שטר העומד לגבות כגבוי דמי בפרק השולח:

ותוס' לא פירש וכן אלא דמסתבר ליה לתלמודא מאחר דקני ליה שלא בשעת הלואתו לגמרי מדר' יצחק אלים נמי שעבודיה בשעת הלואה דליקו ברשותיה לענין חמץ ושמטה אבל לענין קדושין כיון דר' יצחק לא אמר דקונה משכון אלא להיות עליו ש"ש ולא לגמרי להתחייב באונסין ובההיא הנאה דיכול לקדש בו האשה ש"מ דלא יכול לקדש בו את האשה אלא במשכנו שלא בשעת הלואתו. תוס' פ' השולח ופי' הר"ן הוא דעת הרמב"ן שלהי פ' שבועת הדיינים (פי' הר"ן):

דף נא:

מהר"ם

לשון אשר"י ש"מ דהיכא דאיכא שבועה משבעינן ליה שלא פשע ולא משבעינן ליה דשלא בכוונה תברה והכל עולה בסגנון אחד:

דליפטר בלא שבועה אלא נשבע מאידך פלגא ומפטר אבל בהאי פלגא לא מהני שבועתו דאנן סהדי דפשע:

דף נב.

מהר"ם

בגמרא משמע איפכא דלמ"ד גזל העובד כוכבים כו' לא איצטריך קרא למישרי פועל ואיצטריך אליבי' לאוקמי רעך ולא של הקדש אבל באמת הוא דקי"ל גזל העובד כוכבים אסור לגזלו ממש בידי' ועי' באלפסי פרק הגוזל בתרא וכן פסקו התוס' ואשר"י בהדיא:

דף נד:

ד"ת

בגמ' אתמר פשיעה בבעלים כו' מ"ד חייב קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ומ"ד פטור קסבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו:

דף נו:

מהר"ם

הראב"ד כתב דמלוה ופקדון תרי מילי ושאלה ושכירות תרי מילי והרמב"ן כתב דמלוה ופקדון תרי מילי אבל שאלה ושכירות שם (פקדון) חדא היא והאשר"י הסכים לדברי הרמב"ם דבין מלוה ופקדון בין נזק ושאלה ושכירות כלהו חדא נינהו ושאני חטין ושעורים דבין חטין לשעורים לא טעו אינשי אבל מלוה ופקדון לא רמי עליה לאדכורי וזימנין דמינשי ומתני' דהכא דפריך מה שטענו פי' משום דשתי פרות יש לו עליו ועכשיו טוענו בפרה אחת והוא מודה לו בפרה אחרת ולמה ישבע על האחרת שלא טען עליה אבל ודאי אם טענו פרה אחת שאולה יש לי אצלך והלה טוען לא כן אלא שכורה היתה אצלי ומתה כדרכה חשיב שפיר מודה במקצת והרי זה כטוענו נעשית לי שומר וקבלת עליך אונסין וזה אומר לא קבלתי עלי אלא מגניבה דהוי מודה במקצת:

דף נז.

מהר"ם

וזו היא גי' אשר"י ובספרים שלנו בגמרא גרסינן מה שאין כן במזיק וקאי אמזיק הקדש שאין משלם חומש אלא האוכל:

פירוש ואיכא למימר תוב וזבין היאך אבל אי הוה ליה חמרא מצי א"ל עכשיו יש לי יין למכור משלי ואילו לא שברתה הייתי מוכרו מאז נמצא יום השוק זה הוא לגבי דידיה

כשאר ימים ל' הרא"ש ול' הר"ן איבעי לך לזבוני לא ידעתי לישבו ולעניותי שהוא טעות סופר וכן צ"ל איבעי לי לזבוני דאמר ליה הלא יש עלי לטרוח ולמכור ייני:

דף נז:

מהר"ם

ואפי' המוכר טוען שמא לרב נחמן דהלכתא כוותיה דלעיל לא קאמר זכה בגדול אלא משום עסק שבועה שביניה' ומתוך שאין יכול לישבע אבל בעלמא לא שקיל ברי אלא בראיה או ישבע מוכר היסת שאינו יודע ואינו נותן לו אלא קטן כדין מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור ופרש"י ותוס' שישבע היסת שאינו יודע וכדפרישית בסמוך:

ד"ת

ונ"ל דלאו הכל לבעל הקרקע דהא א"ל לוקח זיתי גדלו אלא מחציתן לבעל הקרקע קאמר כדינא דמתני' ביתר מרביעית והיינו דקאמר פחות מרביעית נמי לבעל הקרקע ומאי נמי דקאמר אלא פחות מרביעית כרביעית ויתר מרביעית והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ד מהל' שכנים וז"ל המוכר זיתיו לעצים אם פסק עמו לקוץ כל הפירות שיעשו הרי הם לבעל הקרקע ע"כ [וכתב הרשב"א] ואיננו מחוור בעיני. עכ"ל ז"ל:

דף סא.

מהר"ם

איני יודע מה חילוק בלשון זה לדמותו לאחריות ולוקח באחריות גופיה עיקר שעבודו על קרקעות המוכר ואם מוצא ביד לוקח מאוחר הימנו טורפה ועוד מי הזקיקו לדמות לאחריות בלאו האי טעמא לשון זה הוי קפידא כדאמרינן לעיל בפירקין קמאי אי דא"ל בית זה אזדא וכן חמור זה וספינה זו דזה אכולה מילתא קאמר אבית השלחין ואמעיין ובית האילן ואפי' לדברי החולקים על פרש"י בסוף פרק השואל לעיל דזה לאו אכולה מילתא קאי ע"כ יש חילוק בין זה לזה מדלא מוקי מתני' דלעיל דקאי אגודא דנהרא וא"ל בית זה מהו דתימא וכו':

אפי' בלא טעמא דלא ליכחוש מרה א"נ אפי' לרב כהנא דבעי למימר דמנכי ליה כחשא לקמן גבי שומשמין:

דף סב.

ד"ת

וא"ת היכי פסיק ותנא דלעולם פלגא מלוה ופלגא פקדון תינח היכא דיהיב ליה אגרא

כפועל בטל אבל היכא דלא יהיב ליה הא אמרינן לעיל פרק איזהו נשך אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד ואי פלגא בהפסד תדי תלתי באגר והיכא דשקיל בעה"ב תרי תילתי בהפסד ודאי לא הוי אלא תלתא מלוה שאי אפשר שתקרא מלוה אלא במה שחייב נפקד באחריות דכיון דלא שקיל בהפסד אלא תלתא וי"ל דודאי הכי הוא דלעולם פלגא מלוה ופלגא פקדון ואי יהיב ליה אגריה כפועל פשיטא דהכי הוא ואי לא יהיב ליה הכי דייניגן ליה דשקיל נפקד פלגא בהפסד ותרי תילתי באגר משום מלוה ומשום אגריה דפקדון כי היכי דלא להוי רבית ומש"ה אמרי' בפ' המוכר שטר כיס היוצא על היתומים נשבע וגובה מחצה ואם איתא דבסתמא שקיל בעה"ב תרי תילתי בהפסד לא הוה ליה למגבה אלא תלתא ובשארא נטעון להו ליתמי נאנסו. זהו דעת הרמב"ן ז"ל ע"כ. ועוד שם עיין עליו:

דף סג:

מהר"ם

הך בבא דקטנית ותבואה אפכא היא בגי' הספרים שלפנינו במשנה גם במתני ליה רב יהודה וכן גירסת האשר"י בספרים שלנו ופרש"י שהקטניות היא מכחשת בקרקע יותר מן התבואה ושמא סובר רב אלפס שהתבואה מכחשת יותר מן הקטנית בא"י שהתבוא' יפה אבל בחו"ל שאין התבואה יפה כ"כ שם הקטניות מכחשת הקרקע יותר מן התבואה והיינו דמתני ליה רב יהודה לרבין בר רב נחמן תבואה לא יזרענה קטנית ומוקי לה בחו"ל כדמשני ליה הא לן והא להו וגי' המיי' כגירסת רב אלפס ע"ש פ"ח מהלכות שכירות ובמגיד משנה תמצא כדברי:

דף סד.

מהר"ם

התוס' כתבו טעם אחר כיון שגם הוא היה יכול לקבל מן המלך ולא חש אבל לוקח במעו' אית בזה דינא דבר מצרא לכ"ע דלא היה ליה לאסוקי אדעתיה דמצרן שהיו הבעלים רוצים למכור:

דף סד:

מהר"ם

דאע"ג דבעלמא אין אונאה לקרקעות ה"מ היכא דטעה בעה"ב אבל טעה שליח מצי א"ל

לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והאי נמי שלוחיה הוא ויבטל המקח וא"ל מר קשישא כו' משמיה דר"נ אין אונאה לקרקעות על מעשה כזה וכההיא:
פי' שמא מתוך שאתה מטריח להחזיר אחר המצרן שמא יקנה כולן שמא יחזור בו הלוקח בתוך כך שזהו מילתא דלא שכיח למצוא לוקח שיקנה כולן יחד:

דף סה.

מהר"ם

רש"י והאשר"י בשם התוס' כ' לעיל בפ' איזהו נשך שיכול לעכב גבי מאי משכנתא דשכונ' גביה נ"מ לדינא דבר מיצרא ולמטה בסמוך מביאו:
וז"ל חו"מ סי' קעה בע"ח שטורף בחובו המצרן מסלקו ל"ש שמו לו ב"ד ל"ש הגבהו לוה מדעתו בד"א שאין הלוה חפץ בה אבל אם הלוה חפץ בה חוזרת לו כדקי"ל שומא הדרא לעולם ע"כ:

דף סה:

מהר"ם

ואין שכן קרוב ממנו ואם בא לוה למוכרה אין בבעלי מצרן שכן וטוב לקנותה כזה ואם קנאה אחד מן המצרני' בעל המשכונא מסלקו:

דף סו:

מהר"ם

פירוש הרביעית מכל הפירות דהוי דינר ומחצה וכדמקשי ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי דליתא מפני שכל החלקים משועבדים זה לזה כדמסיק אך רש"י פירש בהלכה כי קושיא דרב אתא עיקר היא ונשארת במסקנא:

דף סז.

מהר"ם

גמ' רב יהודה אמר בעה"ב נאמן ואע"ג דמנהג אריסי המקום למחצה מיגו דאי בעי אמר שכירי ולקיטי הוא:
ולקמן לא מוקי לה בדלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא בלחוד אלא גבי לוקח מפני שירד לתוך שעבודו של בע"ח הלכך בע"ח גובה ממנו ארעא ושבחא כדמסיק במוכר שיעור ארעא ושבחא וא"צ להעלות דמים ויחזור לוקח על המוכר בכולה ואי לא מסיק ביה אלא

שיעור ארעא בלחוד אי דשוייה אפותיקי מעלה לו השבח בדמי ואי לא שויא אפותיקי יהיב ליה גריוא דארעא בשבחיה. אבל לגבי יתומים אין לבע"ח בשבח שהשביחו יתומים כלום ואפי' מסיק באבוהון שיעור ארעא ושבחא מסלקי ליה בדמי או יהיב ליה גריוא דארעא בשבחיהון ואי שויא ניהליה אפותיקי מעלה להו השבח בדמים. עי' באשר"י כי לא פי' כן:

דף סז:

מהר"ם

אין גירסא זו מתיישבת שפיר ושמואל דלא כמאן ונל"ק ט"ס וה"ג בכל הספרים ובאשר"י ושמואל אמר שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום וס"ל כר"ש דברייתא וסיפא דמתני' דייקא כוותיה:

דף ע:

מהר"ם

וכן פסק עוד בפרק המפקיד ובפ' חזקת הבתים ע"ש וכן פסק המיי' פ"ז מהל' שאלה משמע דהיינו כמו שפסק רשב"ם בפרק ח"ה כמו שכתב כאן המרדכי ע"ש האלפס והמיי' בפ' ח"ה דלא בעינן ראה:

פי' דאז מוכחא מילתא דשאלינהו ומפני שהוא בוש בדבר מטמינם שאילו לקחם לא היה מטמינם:

פי' הספק מוטל על הנבלל לבדו ולא על המונח שאינן נבללים ולא נחפנין כדפי' בסמוך שאם היה נבלל או נחפן הרי ספק מוטל בין הכל הלכך הוי לפי חשבון:

ד"ת

חסר לשון וכצ"ל. וזה מאתים ונגנבו כך הם חולקים לפי דמים ופריך והא תנא באלין אבנים נגנבו מחצה לזה ומחצה לזה ופריק א"ר שמלאי אבנים גבות הן פי' האבנים גסות הן וכשהוא נוטלן נוטלן אחת אחת הלכך לפי שהספק שוה בכל אחת ואחת מהן כשנגנבה אם מן המרובות או מן המועטות חולקין בשוה. אבל סלעים דקים הם והלוקח אותם לוקח הרבה סלעים כאחת ומסתמא יש שם מן המרובין ומן המועטין הלכך תלינן רובא במרובין ומיעוטא במועטין והכי שכיח טפי שהרי נבללין הן אלמא כל שהספק שוה כגון באבנים שנוטל אחת אחת אע"פ שחלקו של אחד מהם מרובה משל חבירו חולקים בשוה וא"ת הא תנן בפ"ב דמעשר שני מעות של חולין ומעות של מעשר שני

שנתפזרו מה שלקט לקט למעשר שני עד שישלים ואם בלל וחפן לפי חשבון זה הכלל המתלקטין למעשר שני והנבללין לפי חשבון קתני מיהת המתלקטין למעשר שני ואמאי הל"ל חולקין כדאמרינן באלין אבנים דהוא דכוותה י"ל דהתם משום חומרא דמעשר שני היא והכי איתמר עלה בהדיא בירושלמי. ואמרי' נמי התם ר"י בר בון כו':
הלכך מעות מעשר שני וחולין שנתפזרו ולקט אחד אחד לא. כל זה נמחק. וצ"ל במקומו זה הלשון. וכן נמי אם לא בלל תחלה אלא שחפן בשעת נטילה ודקתני רישא יפלו למעשר שני לא אמרי' לפי חשבון מפני שמתחלה לא היו כו':

דף עא.

ד"ת

חסר לשון וכצ"ל ז"ל דאנן לא מייתינן ליה אלא לומר דלישנא יתירא לאוסופי שעבודא קאתי ומ"מ הכל לפי מה שהוא הענין דגבי פרסק כיון דאיכא לאוקומי יתירא דלישניה שיעמיד לו פרסק כל זמן שהדלית קיימת לא מוקמינן ליה למימר שיאכל פירות האפרסק אם תעקר הדלית שוה שעבוד גדול הוא ואין לך בלשונו אלא מועט אבל כאן שא"א לפרש לשונו דליחייב להעמיד בית כל זמן שעלייה קיימת שהרי אי אפשר שיתקיים העלייה אלא בקיומה של בית משום הכי אמרינן דעל כרחך בית שעבד לו לעליי' דאי נחתא נחת בהדה. עוד כ' דדומין הם לגמרי דבמתני' נמי הבית הוא וכו':

דף עב:

מהר"ם

כל זה מדברי הרנב"ר ז"ל שהביא חיזוק לדבריו מיש שלמדו שדומה דין לוה עם המלוה במשכונו כדין בעל הבית עם הפועל בפעולתו בחזק' קנינו מפני חובו שעליו מה שאין כן בבעל הגנה עם בעל הכותל שאין לו חזקת קנין באבניו אלא עיקול גנתו: